

Enheten för naturvård

Björnviken-Mörtviken SE0110217

Bevarandeplan för Natura 2000-område

(enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som ska uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och livsmiljöerna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

BEVARANDEPLANDatum
2017-06-12Beteckning
511- 44866-2016

Namn	Björnviken-Mörtviken	Areal	24.7 ha
Natura 2000-kod	SE0110217		
Kommun	Norrtälje		
Bevarandeplan fastställd av Länsstyrelsen	2007-02-05		
Bevarandeplan reviderad av Länsstyrelsen	2017-06-12		
Områdestyp och status	SAC-område enligt art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden	Privat och statligt		

Ingående livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Livsmiljöer.

Livsmiljökod	Livsmiljöns namn	Areal (ha)	Andel (%)
6270	*Silikatgräsmarker	2,3	9,3
6410	Fuktängar	7,0	28

* Prioriterad livsmiljö – bevarandet bedöms ha hög prioritet inom EU.

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Natura 2000-arter är arter som finns upptagna i bilaga 2 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna. I denna bevarandeplan nämns andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna. Dessa arter har inte samma lagliga skydd såsom eventuella Natura 2000-arter.

Tabell 2. Arter.

Artens kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn
Inga Natura 2000-arter finns rapporterade från området.		

Bevarandesyfte för Björnviken-Mörtviken

Bevarandesyftet och beskrivningen av livsmiljöer nedan utgör den beskrivning som ska upprättas i enlighet med 17 § förordningen om områdesskydd m.m. (FOM). Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärder i denna plan utgör de underlag som visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16 § FOM.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511- 44866-2016

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade livsmiljöerna.

Vid områdets utpekande var det främsta motivet de vidsträckta sjömaderna som då bedömdes utgöra högörtäng. Den då igenvuxna och svagt hävdade hagen i öster fick följa med på grund förekomst av några sällsyntare hagmarksarter. Efter att madernas livsmiljö omvärderats och efter hagmarken restaurerats och förbättrad beteshävd bedöms nu det största naturvärdet finnas i hagen. Prioriterad livsmiljö i området är därför silikatgräsmark (6270). Mindre delar av madernas fuktäng (6410) har mer lågvuxen, lite artrikare, flora formad av äldre tiders hävd, som bör prioriteras för skötselinsatser. Stora delar av fuktängen har högvuxen och trivial starr- och gräsvegetation.

Prioriterade åtgärder för området är upprättande av miljöstödsåtagande eller någon typ av formellt skydd och/eller avtal, samt den skötsel som framgår av tabell 3. Se även kursiverad text under rubriken ”Bevarandeåtgärder med tidsplan”.

Bevarandemål för Björnviken-Mörtviken

***Silikatgräsmarker (6270)**

- Arealen silikatgräsmarker ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdad av bete och/eller slåtter, helst bete, varje år vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker.
- Igenväxningsvegetation förekommer inte eller endast i begränsad omfattning.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling och stödutfodring, kalkning, dikning, insädd av för livsmiljön främmande arter.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Fuktängar (6410)

- Arealen fuktängar ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdad av bete och/eller slåtter, varje år vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker.
- Igenväxningsvegetation förekommer inte eller endast i begränsad omfattning.
- Ängen ska vara opåverkad av dikning eller dämning.
- Grundvattenytan ska variera och vara hög under större delen av året.
- Området ska inte påverkas av lokal övergödning.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling och stödutfodring, kalkning, dikning, insädd av för livsmiljön främmande arter.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511- 44866-2016

Beskrivning av området

Natura 2000-området Björnviken-Mörtviken ligger vid sjön Bornans norra strand. Det är ett omväxlande område med en mosaik av öppna översvämningssmarker, lövskogsområden, vassbälten, barrträdsdominerade holmar och en betesmark i norr. Framförallt de mer lågt belägna strandängarna påverkas av vattenståndsvariationerna i sjön Bornan. Natura 2000-området gränsar till skog, bitvis med inslag av gamla aspar och ädellöv, hyggen/ungskog i norr och Bornan i söder. Norr om betesmarken i norr går en grusväg.

Området är på grund av sin örtrikedom och sitt skyddade läge gynnsamt för många födosökande insekter. Bland annat finns makaonfjäril i området.

Beskrivning av livsmiljöer

*Silikatgräsmarker (6270)

Denna livsmiljö finns i en hage i Natura 2000-områdets norra del. Hagen är stenbunden. Hagen var i början på 2000-talet igenväxande, delvis obetad och delvis svagt betad. Sedan dess har hagen restaurerats och betas nu i sin helhet. Trädridån mot Björnviken är 0,990+111 borta och bete sker ner till stranden. Det finns fortfarande problem med rikligt med ormbunken örnbräken. I hagen består busk- och trädskiktet av en, nypon, björk, gran, tall, hassel, asp, och enstaka ekar och rönnar. I fuktiga sänkor växer älggräs. I hagen finns ett antal röjningsrösen. Den ovanliga jordtunga (svamp) *Trichoglossum walteri* har hittats i hagen. Arten är bara funnen ett par gånger i Uppland tidigare. I hagen växer de för livsmiljön typiska arterna liten blåklocka, jungfrulin, nattviol, kattfot, knägräs, låsbräken, gullviva och brudbröd. I hagen växer också stagg, grönkulla, strandviol och ormtunga. Slutligen finns här den slätteranpassade, tidigblommande fältgentianan.

I hagen finns också en artrik fauna av dagfjärilar, med några ovanligare inslag, som ängsnätfjäril och violett kantad guldvinge.

Fuktängar (6410)

Fuktängarna i Björnviken-Mörtviken är frodiga starrmader med grenrör, blåtåtel, vass, videört, svärdsllilja, kråklöver och olika starrarter, främst trådstarr. Bitvis växer också pors in i fuktängarna, vilket tyder på en relativt näringsfattig miljö. En vik strax norr om Långnäset utgörs av en något torrare lågstarräng med hirsstarr och blåtåtel. Här växer även ängsnycklar som indikerar förekomst av kalk i marken. Troligen finns rikkärrsfragment i detta område. I övergångszonen mellan skogen och våtmarken växer bl.a. älväxing, ängsstarr och stagg. På vårarna översvämmas de lågt belägna fuktängarna. Enligt konceptet till häradskartan från början av 1900-talet består fuktängarna av ängsmarker, d.v.s. slätterhävda marker. Vissa partier har för inte så länge sedan betats. Den utökade skötseln av hagen vid Björnviken omfattar också fuktängen längs sjöstranden inom betes-

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511- 44866-2016

fällan. Gissningsvis är det där de ovan, under silikatgräsmark, angivna arterna strandviol och ormtunga växer, alltså egentligen i fuktängen.

Livsmiljön gränsar till mer igenvuxna områden där unga lövträd, björk och al, växer in alltmer och till vassbälten ut mot Bornan. Bitvis gränsar fuktängen även till mer skogsbeklädda holmar med gran, tall och björk.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

***Silikatgräsmarker (6270)**

- Upphört bete eller fortsatt svagt bete och sent betespåsläpp. Detta riskerar att öka förnaansamlingen och öka igenväxningen vilket i sin tur riskerar att slå ut den hävdgynnade floran.
- Vinterbete.
- Tillförsel av handelsgödsel och tillskottsutfodring.
- Markexploatering. Gräsmarken kan förstöras genom utfyllnad, uppläggning av jordmassor, jordtäkt, skogsplantering eller dikning.

Fuktängar (6410)

- Förändrad hydrologi riskerar att leda till en förändring i floran och faunan i området.
- Igenväxning.

Bevarandeåtgärder med tidsplan

Gällande regler

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4 kap MB), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Strandskydd gäller enligt 7 kap 13-18 §§ MB inom hela Natura 2000-området. Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden, t.ex. uppförande av ny byggnad. Undantag från förbudet gäller t.ex. byggnader som behövs för de areella näringarna och som måste finnas inom strandskyddat område.

BEVARANDEPLANDatum
2017-06-12Beteckning
511- 44866-2016

Hagmarken (6270) uppbär miljöersättning för betesmarker och slåtterängar med särskilda värden. Åtagandet är dock ännu inte beslutat.

Behov av ytterligare reglering

Avtal eller miljöersättning behövs för att säkra de hävdberoende livsmiljöer som idag inte hävdas.

Tabell 3. Förslag till skötselåtgärder som komplement till vad som gäller i åtagandeplan för hagen vid Björnviken. Åtgärder i kursiv är prioriterade.

Livsmiljö/art	Åtgärd	Tidsplan
*Silikatgräsmarker (6270)	<i>Bete och/eller slåtter.</i>	Årligen
Fuktängar (6410)	Återupptagen hävd i form av våtmarksslåtter och/eller bete.	Snarast

Bevarandetillstånd i dag

Tabell 4. Bevarandetillstånd hos ingående livsmiljöer.

Livsmiljö/art	Bevarandetillstånd
*Silikatgräsmarker (6270)	Okänt. Troligen behöver betestrycket höjas.
Fuktängar (6410)	Tveksamt. Hävd behövs för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus.

Inventeringar i området och andra referenser

Artdatabanken, lista med rödlistade arter, uttag 2002-05-10.

Ekman, J. Tips på värdefulla ängs- och hagmarksområden. Stencil. 1994.

Ekman, J. *Södra Bornan. Botanisk inventering med förslag till skydds- och skötselåtgärder.* Naturvård i Norrtälje kommun nr 13. 1996.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Föreläggande att utföra undersökningar i samband med regleringen av vattennivån i Bornan, Norrtälje kommun. D nr. 18431-1998-49992. År 2000.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Naturkatalog för Stockholms län. Remissupplaga. 1996.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Våtmarksinventering i Stockholms län. Rapport nr 1997:1. 1997.

BEVARANDEPLAN**Datum**
2017-06-12**Beteckning**
511- 44866-2016

Länsstyrelsen i Stockholms län. Åtgärdsplan för bevarande av betesmarker och slåtterängar, AB 1604. 2001.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Ängs- och betesmarksinventeringen i Stockholms län. 2002-2004.

Karta

Livsmiljöernas sifferkoder i kartan och dokumentet är korrekta liksom namnen i dokumentet. Livsmiljöernas namn i kartan kan dock vara felaktiga.

